

Huwelijk en huwelijksontwrichting

Door ds. C.J. Meeuse (1989)

1. Inleiding

Deze dag willen we nadenken over huwelijksontwrichting en wat er aan gedaan moet worden. Het onderwerp dat ik voor u mag inleiden, behandelt wat we moeten doen voordat er sprake is van kerkelijke tucht.

De huwelijksontwrichting gaat onze gemeenten, onze gezinnen en huwelijken niet voorbij. Steeds meer worden we ermee geconfronteerd. Over heel Nederland genomen gaat veertig procent van de huwelijken vroeg of laat over in echtscheiding. Onder ons mag dit percentage dan nog beduidend lager zijn, toch ademen ook wij als het ware de tijdgeest in. Onze huwelijken en gezinnen worden doortrokken van beginselen waarvan de apostel Paulus heeft gezegd: „Wordt dezer wereld niet gelijkvormig” (Rom.12:2). Wij dreigen mee afgetrokken te worden van de beginselen die God ons gegeven heeft in zijn scheppingsinstellingen.

Ambtelijke verantwoordelijkheid

Waar huwelijksontwrichting is, staan mensen klaar om te helpen. Er zijn allerhande hulpverlenende instanties. Men helpt dikwijls echter om te komen tot huwelijksontbinding, dus tegen het Woord van God in.

Wij begeren op een andere wijze te helpen en naar bijbelse normen het huwelijk te herstellen; het verbond tussen man en vrouw moet gestand blijven.

Nu is het bij huwelijksmoeilijkheden gemakkelijk dat we kunnen verwijzen naar de instellingen die er onder ons zijn, zoals 'De Vluchtheuvel' en 'De Poort'. Zeker mogen we van deze instellingen gebruik

maken en soms moet het zelfs. Toch wil ik er met nadruk op wijzen, dat we ons zo niet van de problemen af mogen maken. We kunnen niet volstaan met afschuiven naar maatschappelijk werkenden. We hebben allereerst onze eigen, ambtelijke verantwoordelijkheid.

In een boek over echtscheiding las ik dat een hoog percentage gescheiden mensen bittere verwijten maakt aan het adres van de kerk, omdat ze daar niet geholpen werden. Veel van die verwijten zullen onterecht zijn, omdat veel mensen zich alleen de verkeerde kant uit willen laten helpen. Dan voelt men zich niet geholpen als de kerk de echtscheiding wil tegenhouden. Toch vrees ik dat een deel van de verwijten terecht is. Veel ambtsdragers weten niet wat ze met de problemen aan moeten en schuiven die gemakshalve door naar werkers die vanuit een of andere hulpverlenende instelling hulp willen bieden. Wij hebben echter onze eigen ambtelijke verantwoordelijkheid, die we niet kunnen afschuiven. Daarom is het goed om ons op dit onderwerp te bezinnen. Ik zal alle facetten ervan niet met u kunnen bespreken. De kerkelijke tucht bij huwelijksproblemen zal door een ander behandeld worden. Ook zal ik niet ingaan op de gevolgen van huwelijksontwrichting voor het gezin en voor eventuele kinderen. Verder laat ik de psychiatrische problematiek die tot huwelijksontwrichting kan leiden, buiten beschouwing. Ook zal ik mij in het geven van illustraties uit de praktijk moeten beperken. Tenslotte zal de poging het hele terrein te willen overzien ten koste gaan van de diepgang. U krijgt in de bespreking gelegenheid vragen te stellen, zodat we dan hopelijk op sommige zaken nog wat dieper kunnen ingaan.

2. De heilige staat van het huwelijk

Huwelijksmoeilijkheden zijn er sinds de zondeval altijd geweest. Alleen in het paradijs was het huwelijk volmaakt. Het is als gave van God gegeven vóór de zondeval. We mogen dit in een huwelijksgesprek met een bruidspaar wel onderstrepen. In ons huwelijksformulier wordt terecht gesproken over „deze heilige staat”, met betrekking tot het huwelijk.

Het huwelijk als instelling is goed, inclusief de seksuele omgang tussen man en vrouw. Sommigen beweren dat dit laatste iets zou zijn van na de zondeval, wat we echter moeten tegenspreken. „Daarom zal een mens vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn”, zo heeft de Heere Jezus uit

Genesis 2 geciteerd. Daar staat dit vóór de zondeval, die in Genesis 3 is beschreven. Het huwelijk is dus een goede gave en ook de beleving van de seksualiteit binnen het huwelijk is een goede en heilige gave van God.

De Heere heeft in de schepping de man een hulp als tegen over hem gegeven. Niet onder hem, maar naast hem. De joodse rabbijnen hebben daarover opgemerkt dat God de vrouw niet schiep uit het hoofd van Adam, opdat zij niet over hem zou heersen. Hij schiep haar ook niet uit de voeten van Adam, opdat hij haar niet zou vertrappen. Hij schiep haar uit Adams zijde, opdat zij zou zijn als een hulp tegenover hem.

We zullen nu niet verder ingaan op de positie van de man en de vrouw. Dit is op een vorige bijeenkomst al aan de orde geweest. Toch wil ik ook nu benadrukken, dat God man en vrouw een eigen plaats heeft gegeven in het huwelijk om elkaar met hun eigen gaven te dienen door de liefde. Wat een wonderlijke twee-eenheid, waarin zij elkaar tot hulp en zegen mogen zijn!

De zondeval en haar gevolgen

Door de zondeval liggen Gods goede gaven in scherven. Ook het huwelijk heeft verschrikkelijk te lijden gehad door de gevolgen van de zonde. De mens heeft de Bron van de liefde verlaten. De gevolgen daarvan worden al zichtbaar direct na de zondeval. Adam maakt zijn vrouw verwijten. Over haar hoofd heen beschuldigt hij de Heere, als hij zegt: „De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van die boom gegeven en ik heb gegeten”. Daar begint met het verwijten ook de verwijdering en dat gaat helaas in veel huwelijken door tot... de echtscheiding!

De natuur van de mens is door de zonde zelfzuchtig en hoogmoedig geworden. Het is daarom een wonder dat er nog gelukkige huwelijken zijn! Maar volmaakte huwelijken zijn er niet meer. Het elkaar niet dienen door de liefde is meer vanzelfsprekend dan het tegenovergestelde. In de beste huwelijken kan onenigheid en een langs elkaar heen leven ontstaan. De oorzaak daarvan ligt niet zo ver van ons huis. Het beginsel van ontwrichting ligt in ons eigen hart! De diepste oorzaak is de hoogmoedige en zelfzuchtige natuur, die ons door de zondeval eigen is. Onze natuur is hatelijk en elkander hatende (Titus 3:3); we zijn liefhebbers van onszelf en haters van God en de naaste. Dit zijn de kenmerken van onze verdorven natuur. En het is genade

als er iets anders is.

Natuurlijke liefde is een gave van God aan zondige mensen. Hij geeft in Zijn goedheid deze genadegave nog aan mensen, die anders niet met elkaar zouden kunnen omgaan. Zonder dat zou een samenleving zelfs onmogelijk zijn! De Heere heeft nog resten van zijn wondere gaven uit het paradijs aan de mensen gelaten. Eén van de mooiste is ongetwijfeld het huwelijk. Het is een wonderschone bloem uit het paradijs, maar... losgerukt van haar wortels en daarom zien we ze overal kwijnen en sterven. Deze gave is ons niet meer toevertrouwd. Om ze te behouden, hebben we Gods hulp nodig. Dat dient de beleving te zijn van de jonge mensen die daartoe om de kerkelijke bevestiging van hun huwelijk komen vragen. Het moet vastgemaakt, bevestigd, niet in henzelf, maar in de Heere, de Schepper van hemel en aarde, Die Zelf het huwelijk ingesteld heeft.

3. Oorzaken van huwelijksontwrichting

Om hulp te kunnen bieden bij huwelijksontwrichting is het nodig de oorzaak van de ontsporing te kennen. Daarom nu eerst iets over mogelijke oorzaken van het te behandelen kwaad. Hoe komt het, dat mensen die door Gods goedheid zijn samengebracht en aan wie toch de gave van de natuurlijke liefde gegeven is, zich van elkaar verwijderen en tegenover elkaar komen te staan?

Bij het zoeken naar de oorzaken hiervan maken we onderscheid tussen oorzaken van vóór het huwelijk, die er als het ware ingedragen worden, en oorzaken die tijdens het huwelijk ontstaan.

Oorzaken van vóór het huwelijk.

Als een van de voornaamste oorzaken vanuit de verkeringstijd moet genoemd worden het verschil in levensovertuiging. Ik denk hier aan een diepgaand verschil, zoals tot uitdrukking gebracht in het gezegde: „Twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen”. Zo'n verschil in levensovertuiging veroorzaakt een uit elkaar leven. Ieder heeft dan immers zijn eigen beginselen en idealen, waaruit en waarvoor men leeft. Dit beïnvloedt al ons handelen.

Een jongen en een meisje kunnen wel lichtvaardig beloven elkaar in het huwelijk vrij te laten om naar eigen beginselen te leven en zeggen: „We houden van elkaar en gaan toch samen door het leven”,

maar beider leven zal zich, als men zijn beginselen trouw blijft, toch verschillend ontwikkelen. Hoeveel moeilijkheden geeft dit niet in het leven van alle dag! Het doel waarvoor men leeft heeft invloed op wat men doet of laat, wat men koopt of veracht, waar men wel of geen tijd voor heeft. Het heeft invloed op de geldbesteding, de opvoeding van kinderen - wat mogen ze wel en wat niet? - en zo veel dingen nog meer. Het beïnvloedt de waardering van alle dingen van het leven. Daarom dragen twee verschillende levensovertuigingen die één huwelijk worden ingedragen een overvloed van conflictstof met zich mee. Dit kan aanleiding zijn voor veel botsingen binnen het huwelijk.

Daarom is het goed dat jonge mensen bij de eerste pogingen om toenadering te zoeken al spreken over de belangrijkste dingen van het leven. Waar leef je voor? Wat zoek je? Wat vind je het belangrijkste? Dat zijn geen vragen die pas kort voor het trouwen aan de orde moeten komen. Ze moeten er zelfs niet genoeg aan hebben als ze tot hetzelfde kerkverband behoren. U zult zelf ook wel onder uw catechisanten grote verschillen bemerken in de idealen die hun leven richting geven. Al behoort men tot dezelfde gemeente, dan nog kan men heel verschillend tegen het leven aankijken en heel verschillende dingen zoeken. Wat geeft het een spanning als de vrouw de Heere wil zoeken en de man voor goedkoop vermaak wil leven! Anderzijds zouden deze spanningen in een huwelijk waarbij twee jongelui van verschillende kerkgenootschappen samengaan wel eens kunnen uitblijven, als ze dezelfde idealen koesteren en onder het beslag van Gods Woord leven en samen de Heere zoeken te dienen.

Laat men de gesprekken die toenadering moeten brengen op geestelijk terrein tot vlak voor het huwelijk wachten, dan is de relatie dikwijls te intiem geworden om deze nog gemakkelijk te kunnen verbreken. In ieder geval is de schade die men elkaar dan toebrengt veel groter dan in de beginperiode. Niet zelden blijft men dan ook maar met elkaar doorgaan, met alle kwade gevolgen voor het huwelijksleven.

Verkeerd verwachtingspatroon

Als tweede belangrijke oorzaak noem ik een verkeerd verwachtingspatroon. We vinden dat het duidelijkst verwoord in een bepaald soort advertenties. Iemand zoekt een meisje: ze moet blond haar hebben en blauwe ogen, geen bril dragen en aan nog een heel aantal eisen vol-

doen. De zoeker weet precies wat voor een echtgenote hij zoekt. Arm meisje dat erin trapt. Zo'n huwelijk valt altijd tegen. Ze schiet altijd ergens tekort.

Ook al zet men geen advertentie, een soortgelijk verwachtingspatroon kom je toch nogal eens tegen. Het zijn dan misschien heel andere eisen. Misschien is niet de jongen maar het meisje de eisende partij en moet zij een jongen met zwart haar, niet te klein, in het bezit van een auto, enzovoort. De gedachtegang is ongeveer eender. De ander moet voldoen aan een heel eisenpakket. De 'liefde' is afhankelijk van de mate waarin de ander eraan voldoet. Die ander zal altijd tekort schieten. Hij of zij is toch anders dan men dacht, wanneer men 24 uur per dag met elkaar te maken krijgt. Dan komen de verwijten en de verwijdering. Eigenlijk was er niet veel meer dan eigenliefde. Men zocht een verdubbeling van zichzelf. Dat zal toch ook geen verrijking zijn. In zo'n geval kan men stellen dat één plus één niet meer dan één is. Het loopt in de praktijk meestal uit op een grote teleurstelling, soms al kort na een veel te snel gesloten huwelijk.

Dit patroon komt vooral bij oudere huwelijkspartners nogal eens voor. Er is een variant, die niet veel beter is, maar misschien nog slechter. Dan zoekt men in de ander een verlengstuk van zichzelf. Hij of zij moet meer kunnen dan men zelf kan en alle tekorten aanvullen. In beide gevallen is de opstelling rechthebbend. Gemist wordt het noodzakelijke beginsel de ander te willen dienen. Aanwezig is slechts het verlangen gediend te willen worden. Dit is egoïsme. Dat is wat anders dan de liefde die zichzelf niet zoekt. Gelukkig is de situatie in de meeste gevallen niet zo zwart-wit en is, wat hier getekend werd, slechts ten dele aanwezig. Er is, zoals we nog zullen zien, gelukkig genezing voor.

Enkel hartstocht

Een derde ontsporing die vóór het huwelijk begint, is de relatie die slechts hartstocht kent. Daarbij wordt het verstand ten aanzien van de relatie die men aangaat uitgeschakeld. De aantrekkingskracht die men ervaart en waaraan men toegeeft, is louter een lichamelijke en de verhouding dus niet meer dan een erotische. Men spreekt alleen over oppervlakkige dingen met elkaar en wezenlijke zaken komen niet aan de orde.

Cornelius Lambregtse schreef een onder ons terecht bekritiseerd boek onder de titel 'Het scharlaken koord'. Daarin tekent hij een relatie

tussen een meisje uit Rilland en een roomse Brabantse jongen. Zonder dat de schrijver toegeeft dat hij een gebrekkige relatie beschrijft - hij doet het voorkomen alsof het over echte liefde gaat! - tekent hij de omgang tussen deze twee personen als een louter erotische. Er is slechts sprake van lichamelijke aantrekkingskracht, zonder dat er wezenlijke gesprekken gevoerd worden over de belangrijkste dingen van dit leven. Problemen worden als het ware weggewuifd.

Een verkering van deze aard is uitermate oppervlakkig. Daarbij grijpt men niet zelden vooruit op het huwelijk en gaat men veel te ver in de lichamelijke toenadering. Volgt er een verplicht huwelijk, dan is er dikwijls heel wat begeleiding nodig om nog tot een normaal huwelijksleven te komen, hoewel het gelukkig niet onmogelijk is.

Gaat men op dit niveau door, dan behoeft het niemand te bevreemden dat er dikwijls fikse ruzies plaatsvinden in deze huwelijken. Men kent elkaar niet werkelijk, men waardeert elkaar maar op een heel beperkt vlak. Op ander terrein, welk dit ook is, ligt men gemakkelijk met elkaar overhoop. Het kan zelfs zijn dat herhaaldelijk hulpverleners moeten opdraven. Op de meest onverwachte tijden lijkt het opeens weer goed te zijn. Hoewel... van korte duur! Want wezenlijke problemen worden niet uit de weg geruimd. Een week later staat de boel weer in brand. Hoe lang kan dit goed gaan? Zo lang de lichamelijke aantrekkingskracht blijft. Evenwel komt er in zulke huwelijken gemakkelijk een derde in het spel, met alle vreselijke gevolgen van dien. Niet het minst voor eventuele kinderen!

Blijft het huwelijk uiterlijk intact, dan is het toch gedoemd om te verworden tot een blijvend strijdtoneel. Echte liefde voor elkaar, belangstelling voor de ander, een begeerte die ander te dienen, het wordt allemaal pijnlijk gemist. Tweedracht tot op hoge leeftijd, tenzij er een keer ten goede komt.

Overige oorzaken

Nu zullen sommigen aandragen dat er nog andere belangrijke oorzaken kunnen zijn, die conflictstof voor later opleveren. Te denken valt aan standsverschillen, die opvoeding en milieu op een bepaalde wijze beïnvloeden. Die verschillen komen wel binnen dezelfde levensovertuiging voor. Ze kunnen en zullen best wel eens tot spanningen leiden.

Dikwijls wijst men ook op grote karaktersverschillen, bepaalde negatieve eigenschappen, een erfelijke belasting en andere diep ingrijpen-

de zaken als zijnde oorzaken van eventuele ontwrichting. Toch wil ik erop wijzen, dat al deze zaken in de verkeringstijd verwerkt moeten en kunnen worden. Dan heeft men de tijd, of moet men de tijd nemen, om elkaar goed te leren kennen. Daar moeten die zaken openbaar komen, en besproken kunnen worden. In die tijd moet het tot aanvaarding komen van de ander, waarbij men leert elkaar te verdragen en begeert elkaar te helpen en te dienen.

Is er de acceptatie - waarbij men overigens kwaad geen goed behoeft te noemen! - dan behoeven deze zaken geen oorzaak te zijn voor ontwrichting in later tijd. Het elkaar over en weer aanvullen kan zelfs een grote verrijking voor het huwelijksleven betekenen!

Oorzaken binnen het huwelijk

Vijf van de voornaamste oorzaken wil ik hier kort noemen. Ik zal trachten het onderwerp vanuit een positieve zijde te benaderen.

We moeten het huwelijk zien als een totale verbondenheid van man en vrouw, met als doel elkaar levenslang door de liefde te dienen. Dit houdt in, dat er een gerichtheid moet zijn op de ander. Het is een verkeerde houding alleen eisen te stellen aan de ander en daar dan ook alle tekorten te zoeken. De getrouwde man moet zoeken zijn vrouw te behagen en de vrouw haar man. Niet in die zin waarvoor Paulus waarschuwt, dat men God zou vergeten. Men moet allereerst Gods wil zoeken en Hem behagen. Maar het is ook Gods wil dat we elkaander dienen door de liefde.

Voorwaarden stellen

Men moet zich aan de ander willen geven om die gelukkig te maken. In een huwelijks gesprek met een bruidspaar zeg ik meestal tegen het meisje: „Nu moet het je begeerte zijn om je leven lang een goede, lieve vrouw voor hem te zijn”. Om snel tot de jongen te vervolgen: „En dan moet jij niet denken: Goed zo dominee! Ga nog even zo door, want dat hoor ik zo graag! Dan zit je helemaal verkeerd. Jij moet van jouw kant begeren een goede, lieve man voor je vrouw te zijn!”

Een goed huwelijksgebed is: „Heere, geef dat ik voor de ander mag zijn, die U wilt, dat ik zal zijn”. Dus eerst de gerichtheid op de Heere, en vervolgens op elkaar. Als die gerichtheid kwijnt en verdwijnt, kwijnt het huwelijk en volgt ontwrichting. In de verwijtsfeer die dan

volgt, hoort men nogal eens: „Nu moet die ander maar eens de eerste zijn om te buigen en te zeggen dat hij het verkeerd gedaan heeft!” Men gaat eisen stellen, voorwaarden, eer men liefde wil geven. Dat is de aard van de liefde niet, en daarom mag men daar niet aan toegeven.

Dat is nu de oorzaak van ontwrichting die ik aan de orde wil stellen als veel voorkomend in het huwelijksleven: het voorwaarden stellen eer men liefde wil geven. De liefde zoekt zichzelf niet. Ze begeert te geven. Het aardse huwelijk dient een afbeelding te zijn van het wonderlijke huwelijk tussen Christus en Zijn gemeente (Efeze 5). De man moet voor zijn vrouw zijn, wat Christus voor Zijn gemeente is. Hij geeft Zijn liefde aan Zijn zwarte bruid, zonder haar eerst voorwaarden te stellen. Hij geeft eerst liefde. En daardoor wekt Hij liefde. Anders zou er geen mens behouden worden. Wel, dit beginsel moet nu ook onze huwelijken sieren.

Door voorwaarden vooraf te stellen, groeit twist en verbittering. Er komt verwijdering en als niemand de minste wil zijn, komt er geen toenadering meer. In het huwelijks gesprek vraag ik ook wel eens naar een ruzietje, en dan vooral wie het altijd het eerste goedmaakt. Ik voeg er meest aan toe: „Wie het eerste de minste is, heeft het gewonnen!” We moeten voor elkaar in de schuld komen. Moeten er voorwaarden gesteld worden, laten we dit dan maar aan onszelf doen. We moeten ons zonder voorbehoud geven aan de ander, om diens geluk in tijdelijke en eeuwige zaken te zoeken.

Gebrek aan aanvaarding

Van groot belang in een huwelijk is het respect, dat we de ander toedragen. Als één van de voornaamste kenmerken van de volwassenheid wordt door psychologen genoemd de aanvaarding van de ander. Als men daar goed op let, gaat men betwijfelen of veel mensen wel volwassen zijn. Men moet aanvaarden dat een ander heel anders is dan men zelf is en daarbij die ander in zijn anders zijn respecteren. Dit wordt zeker in een huwelijk van elkaar gevraagd en dit luistert heel nauw.

De man moet aanvaarden dat zijn vrouw heel anders dan hij tegen de zaken aankijkt, andere moeilijkheden en bezwaren ziet, andere dingen belangrijk vindt, enzovoort. We behoeven hier niet de grens te overschrijden, zo dat men gebreken goed gaat praten of het kwade zou moeten aanvaarden. Maar men moet de ander wel aanvaarden

met zijn of haar gebreken, zoals hij of zij ons moet aanvaarden. We hebben zelf ook veel gebreken. Er is geen mens zonder 'haken en ogen'. Micha zegt dat de beste een doorn is en de oprechtste scherper dan een doornheg. Maar we mogen ook letten op positieve zijden. De Heere gaf de ander misschien wel gaven die wij nu juist niet hebben gekregen. Wat kan men elkaar soms ten goede aanvullen. Dit is één van de rijke gaven die God in het huwelijk gegeven heeft.

Wat kan het uitermate pijnlijk zijn als een huwelijkspartner zich door de ander niet aanvaard voelt. Als deze het karakter van de ander niet wil accepteren, zijn beperkingen niet aanvaardt, enzovoort. Eist men meer van de ander dan deze kan opbrengen, dan heeft dit een averechtse uitwerking. De ander zal minder in plaats van meer aan het verwachtingspatroon voldoen en zich afsluiten. Dit heeft dikwijls een vermeerdering van verwijten, kleineringen en minachtende opmerkingen tot gevolg en zelfs een publiek belachelijk maken door de partij die zich het sterkste voelt. Ook al zegt men het niet met zo veel woorden, de ander zal het toch als bijzonder verdrietig ervaren niet geaccepteerd te worden. Ook bedekte minachting kan ontzaglijk kwetsen en tot ontwrichting van het huwelijk leiden.

Emancipatie

Een derde belangrijke oorzaak voor huwelijksontwrichting in onze tijd is de emancipatie van de vrouw. Op allerlei wijzen wordt haar onvrede met haar positie aangepraat. Ze zou 'huissloof' zijn, niet meetellen als ze geen werkkring buitenshuis heeft, enzovoort. Ik heb van nabij gezien hoe een vrouw zo losbrak uit haar gezin, mede onder invloed van radioprogramma's en antwoordrubrieken in vrouwenbladen. Ze moest een eigen baan, een eigen bankrekening; ze wilde meetellen en voor vol worden aangezien. Het werkte erg ontwrichtend in haar huwelijk en eindigde in een echtscheiding.

Drankmisbruik

Drankmisbruik wordt ook dikwijls gezien als belangrijke oorzaak van huwelijksontwrichting. Zeker komt het niet zelden voor bij huwelijken die op springen staan. Toch is het verstandig om eens na te gaan waarom die man naar de fles grijpt, of waarom die vrouw een stille drinkster werd. De oorzaak kon wel eens zijn dat er eerder in het huwelijk iets verkeerd is gegaan, of andere spanningen eraan ten

grondslag liggen. De drank is dan een vluchtmiddel, maar geen oorzaak van de ontwrichting. Wel komt deze erdoor in een stroomversnelling en zal het drankmisbruik moeten stoppen, wil er van verdere hulpverlening sprake kunnen zijn.

Seksuele ontsporingen

Soortgelijk ligt het met ontsporingen op seksueel gebied. Als men zich niet in liefde aan elkaar wil geven, zijn er remmingen die opgespoord moeten worden. Dit is voor ambtsdragers een moeilijk terrein. Toch mag wel gesproken worden over het bijbelse gegeven dat man en vrouw elkaar toebehoren en 'de macht hebben over elkaars lichaam'. Niet dat dit op een wijze van heerschappij voeren moet worden beleefd, maar door de liefde mag en moet men zich aan elkaar geven.

Hiervoor is een instelling vereist van heel de persoon, dus niet alleen op het seksuele vlak. Men moet met al wat men heeft de ander begeren te dienen. Dit mag beleefd worden in de bevrediging die men elkaar geeft in het intieme leven. Is men niet goed op elkaar ingesteld, dan gaat het allicht ook op dit terrein verkeerd. Nooit mogen we er echter grond voor echtscheiding in zoeken, als men zegt bij de ander geen bevrediging te kunnen vinden. Beter is te zoeken naar de oorzaken van de frigiditeit, zo deze aanwezig is. Dit overschrijdt echter de grenzen van de ambtelijke zorg.

4. Hoe huwelijksontwrichting te voorkomen?

In de eerste plaats moeten ouders hun kinderen bij het zoeken van verkering op een gezonde wijze begeleiden. Het volgende moge ter illustratie dienen. Een meisje kwam met een jongen thuis. Vader en moeder zagen meteen dat het niets zou worden en dat hun dochter dit ongetwijfeld na kortere of langere tijd ook zou vinden. Omdat ze die tijd liefst zo kort mogelijk zagen, zei de moeder tegen die jongen: „Kom maar gerust elke avond!” Na een week was de verkering van de baan. Met zachtheid en tact had ze de ogen van haar dochter ervoor geopend, wat voor een jongen het nu eigenlijk was.

Ik heb ook meegemaakt dat ouders er 'met de botte bijl' tegenin gingen. De jongelui dreigden al uit huis te gaan terwijl er nog niet eens een goede relatie tussen beiden bestond! Maar de ouders keerden zich

zo fel tegen de verkering, dat ze daardoor naar elkaar toe gedreven werden. Het zou echter nooit een gelukkig huwelijk worden. Gelukkig is het niet door gegaan.

Met zachtheid en wijsheid moeten onze jongeren bij het krijgen van verkering begeleid worden, waarbij ouders of ambtsdragers moeilijkheden zoals hierboven geschetst, zeker mogen noemen.

Het is fijn dat onze jonge mensen met elkaar kunnen omgaan in eigen kring. Daar kunnen ze kennis maken met iemand met wie ze het leven zouden kunnen doorgaan. De mogelijkheden waar ze verantwoord leeftijdsgenoten kunnen ontmoeten, moeten we hen niet ontnemen. Triest was het dat in het verleden veel van onze kerkenraden tegen gemengde verenigingen waren. Het moesten aparte jongelings- en meisjesverenigingen zijn. Soms was men zelfs tegen gemengde catechisaties. Is het zo erg als ze verkering krijgen op een vereniging of catechisatie? Zelf heb ik mijn vrouw op catechisatie leren kennen. Wat de moeilijkheden betreft die er in een verkeringstijd kunnen zijn, het is goed dat ze daarover kunnen spreken met iemand die hen liefheeft en die ze vertrouwen. Dat moeten in de eerste plaats de ouders zijn. Helaas is dit gesprek niet altijd mogelijk. Dan is het goed als de predikant of een wijkouderling wat leiding kan geven, of zo nodig waarschuwend optreedt. Ook andere personen in de naaste omgeving van de jongeren kunnen evenwel adviseren als dit nodig is. Het is nu eenmaal beter ten halve te keren dan ten hele te dwalen. Het bederf van het beste is het slechtste, en dit wordt maar al te veel op het terrein van het huwelijk gezien!

Huwelijksgesprek

Kort voor de voltrekking van het huwelijk vindt er nog een huwelijksgesprek plaats. Dit is een ambtelijk gesprek tussen het bruidspaar en liefst de predikant die het huwelijk ook kerkelijk bevestigen zal. Later komt men meestal niet meer tot zo'n gesprek. Nu is er een geschikte aanleiding toe, waarbij nog nodige waarschuwingen kunnen worden gegeven en klippen mogen worden aangewezen, waarop de huwelijksboot zou kunnen vastlopen. Zelf spreek ik in zo'n gesprek voornamelijk over drie zaken.

Eerst komen algemene zaken aan de orde over hun persoonlijk leven, de gezinnen waaruit ze komen, het werk dat ze deden of doen, toekomstplannen, en dergelijke zaken meer. Ook betrek ik daarbij de

huwelijksdienst, de voorbede voor bepaalde noden in de familie, de orde van dienst en wat hier nog meer bij hoort.

Het tweede dat aan de orde gesteld wordt, is het gezinsleven. Ik geef daarbij aanwijzingen voor een gesloten gezinsleven naar de wereld toe, wijs op de abonnementen en andere lectuur in huis, spreek over huisgodsdienst en de taak van de man hierbij en andere zaken die hierop betrekking hebben.

Als derde punt van aandacht spreek ik vanuit Gods Woord over het intieme huwelijksleven. Verschillende Bijbelplaatsen die hierover handelen, stel ik aan de orde om ze erop te wijzen hoe de liefde moet functioneren, en hoe de Heere verder wil dat men zich in het huwelijk ten opzichte van elkaar zal gedragen. Hierbij komt ook het krijgen van kinderen aan de orde. Bij deze gelegenheid kan op verschillende zaken dieper worden ingegaan dan vanaf de kansel. We mogen hopen en bidden dat de leiding die we zo trachten te geven, mag meehelpen om huwelijksontwrichting te voorkomen.

5. Hulp bij huwelijksmoeilijkheden

Worden we ambtelijk geconfronteerd met huwelijksontwrichting, dan is men niet zelden al een eind uit elkaar gegroeid. Lange tijd heeft men de spanningen verborgen kunnen houden. Soms heeft men zelfs met voorbijgaan van ambtelijke hulp al de toevlucht gezocht tot maatschappelijke hulp. Tenslotte mogen of moeten de ambtsdragers dan nog doen wat in hun vermogen is om het huwelijk te herstellen.

We kunnen hier onderscheid maken tussen degenen die ons om hulp vragen en degenen die al een eind op weg zijn om te scheiden en die we, zonder dat zij het vragen, moeten gaan vermanen en de weg terug moeten wijzen, naar elkaar toe.

In het laatste geval zijn we dikwijls niet welkom. Onttrekt men zich aan de gemeente, dan zijn we bijna machteloos om nog iets te doen, hoewel we ook dan nog, ongevraagd, uit roepingbesef, zullen doen wat mogelijk is om het echtpaar van de heilloze weg terug te brengen; om te gaan handelen zoals we met het eerste geval aanstonds proberen.

In het eerste geval gaan we een gespreksronde op gang brengen, waarbij we er uitermate goed op moeten letten niet te vlug tot een oordelen of veroordelen te komen. De man of vrouw die het eerste met de problemen bij ons komt, zal de schuld geheel bij de ander leg-

gen. Nu de ontstane verwijdering door hen niet meer te overbruggen is, gaat men op zoek naar mensen die aan hun kant moeten gaan staan, zodat ze een sterke positie krijgen tegenover hun echtgeno(o)t(e). Wat klein begonnen is, wordt nu opgeblazen tegenover derden. De kinderen worden erin gemengd, ouders en schoonouders, familie, kennissen en vrienden; zo probeert men zoveel mogelijk mensen op eigen hand te krijgen.

Het is beslist onze taak niet aan deze kwalijke opstelling mee te doen. We moeten ons niet laten verleiden vroegtijdig partij te kiezen. Dan staan we als hulpverlener meteen al buiten spel! De ander zal ons niet meer accepteren. Veel beter kunnen we trachten het twistvuur te bestrijden, door de partijen af te breken. Alles wat de tegenstelling bevordert, bestrijden we. We proberen de twist tot oorspronkelijke proporties te herleiden en openen een gespreksronde, waarbij we de echtgenoten beurtelings aanhoren.

Het kan nodig zijn de verwijten van de andere kant nog eens uitvoerig door te spreken. Daarna komt er een moeilijk moment voor de ambtsdrager. Hij zal ieder op eigen fouten moeten aanspreken. Zodra hij dit doet, denkt men, dat hij partij kiest voor de ander en dreigt men het vertrouwen in de hulpverlening op te zeggen. Toch moet men doorgaan en proberen zo ver te komen, dat ieder de verwijten van de tegenpartij, die dikwijls een kern van waarheid bevatten, serieus neemt. Dat men eigen onhebbelijkheden als kwaad gaat inzien en bij zichzelf gaat bestrijden.

Hoofddoel moet zijn dat man en vrouw geen partijen meer zijn, niet meer tegenover elkaar staan, maar weer naast elkaar gaan staan en elkaar gaan helpen. Want dan verandert alles, omdat de opstelling verandert.

Hulp en bijstand

Voor een vruchtbare verandering in de opstelling is veel nodig. Daarvoor is het nodig dat de harten geneigd worden om het goede voor de ander te gaan zoeken. Dit is voor ons een onmogelijk werk. Daarom zijn veel hulpverleners moedeloos bij huwelijksmoeilijkheden. Als ambtsdragers mogen we hierbij niet moedeloos zijn. Niet omdat wij harten kunnen neigen, maar omdat we weten dat God dit kan. Daarom moet onze benadering altijd positief zijn. We moeten ervan uitgaan dat het weer goed kan komen, ook al zien de echtgenoten geen enkele mogelijkheid tot herstel.

Soms wijzen ze ons op oorzaken die er al lagen voor het huwelijk. „We hadden nooit moeten trouwen!”, hoort men dan als verontschuldiging voor een aangevraagde echtscheiding. We accepteren dit evenwel niet. „U bent getrouwd, en dit is niet buiten Gods voorzienig bestel”, mogen we antwoorden (zie Lodewijk van Renesse: 'Gods voorzienig beleid bij het tot stand komen van huwelijken'). Men heeft elkaar voor Gods aangezicht het ja-woord gegeven en is verbonden in een band die de Schepper gaf bij de schepping. Dan moet men bij ontwrichting naar herstel streven. Dit is altijd een streven waarbij we de hulp van God mogen invoeren. Nooit kunnen we met zegen helpen bij een echtscheiding, tenzij de zonde van overspel begaan is en men de ander daarom niet meer ontvangen wil.

We mogen, ook tot onze bemoediging, weten, dat waar blijft wat in het huwelijksformulier staat, namelijk dat God „de getrouwen Zijn hulp en bijstand altijd wil bewijzen, ook wanneer men zulks allerm minst verwacht”.